

УДК 655.24+655.59(477.73-25)"1798/1860"

Лідія Рябцева,
старший науковий співробітник
Музею книги і друкарства України

Громадянська друкарня в Миколаєві

Досліджуються неузгоджені питання в діяльності Миколаївської громадянської друкарні: рік відкриття та назви, кількість виданих книг. Представлено список книг, надрукованих у Миколаєві впродовж 1798–1860 рр., зокрема тих, що зберігаються в бібліотеках Києва.

Ключові слова: книга, громадянський шрифт, Миколаївська громадянська друкарня, літографія.

У кінці XVIII ст. Чорноморське адміралтейство в м. Миколаєві заснувало друкарню. Миколаївська друкарня увійшла в історію книгодрукування завдяки інтенсивнішій, порівняно з іншими подібними підприємствами, діяльності.

Точна дата відкриття друкарні невідома. Авторитетні джерела подають її по-різному. В "Історії міст і сіл Української РСР" читаємо: "1796 року в місті почала працювати казенна друкарня, в якій друкувалася морська, військова, технічна, медична, сільськогосподарська і художня література" [2, с. 77]; С. Маслов, відомий радянський вчений, акцентує увагу на 1798 р. [7, с. 66]; у виданні "Книга і друкарство на Україні" зафіксовано: "Друкарня в Миколаєві була відкрита при адміралтейському правлінні Чорноморського флоту наприкінці 1797 р. з ініціативи його голови М. Мордвинова" [4, с. 113].

Через те, що на миколаївських книжкових виданнях як найранішу дату друку відбито 1798-й р., то роком заснування друкарні логічно вважати 1797-й.

Із дослідження В. Семеннікова про літературну і друкарську діяльність у провінції черпаємо таку інформацію: придворний поет В. Петров порекомендував М. Мордвинову досвідченого московського друкаря С. Селівановського, який після указу Катерини II від 16 вересня 1796 р. про закриття приватних друкарень перебував "не в удел, лишившись всех средств" [10, с. 36].

Певний час радянські вчені вважали, що громадянська друкарня в Миколаєві існувала лише шість років. Цей термін зафіксований, зокрема, в академічному виданні "Книга і друкарство на Україні" [4, с. 113]. Підставою для хибного твердження, вірогідно, слугувало те, що в 1805 і 1806 рр. у Миколаєві зовсім не друкували книг. Згодом учені дійшли однієї думки: друкарня працювала до 1860 р.

Упродовж першого року в Миколаєві було надруковано найбільше книг порівняно з іншими роками. Наразі назвати їхню точну кількість неможливо. За нашими підрахунками, тоді вийшло не менше 10 назв.

Стосовно того, як називалася перша книга, знаходимо різні судження. Згідно із твердженням С. Петрова, знавця стародруків: "Селівановський організував друкарню і в тому ж 1797 році видав твір В. Петрова "Торжественное венчание на царство и помазание е.и.в. Павла Перваго..." [3, с. 14]. За іншими джерелами, зокрема "Хроникою книгоиздания", підготовленою миколаївськими дослідниками, книгодрукування в Миколаєві презентувала ліро-епічна поема С. Боброва "Таврида, или Мой летний день в Таврическом Херсонесе" [11].

1799 р. різко зменшився випуск друкованої продукції. Спад, безперечно, спричинили політичні переслідування, які докотилися до Миколаєва. Адмірала М. Мордвинова, як фаворита Катерини II, заарештували ще до відставки. Друкар С. Селівановський від'їхав до Москви. Щоправда, Є. Мірошніченко, миколаївський учений, стверджує: "В 1800 г. С. И. Селивановский вернулся в Москву, оставив мастеров и вполне налаженное типографское хозяйство с двумя печатными станками и несколькими десятками пудов русских, французских, немецких шрифтов и деревянных литер разной величины" [8].

Оскільки продукція друкарні допомагала впроваджувати в життя плани Адміралтейства, то на її розвиток кошти знаходили. У 1803 р. при Чорноморському флоті відкрили Депо карт. До Гідрографічного депо приєднали друкарню. На той час вона мала два друкарських верстати і власну словолитню [6, с. 26]. В історії Миколаївської громадянської друкарні почався другий період діяльності.

Принагідно відзначимо: книгодрукування в Росії стрімко розвивалося. 1810 р. за обсягом друкованої продукції Росія посіла перше місце в світі, обійшовши Німеччину. Велике значення мало запровадження в російських друкарнях літографій.

До того гідрографічні карти друкували з мідних гравиюр. Томо створення літографії в Миколаєві відіграло велику роль у розповсюдженні таких карт. Їхній друк спростився, пришвидшився. З часом Миколаївську літографію оснастили чотирма літографськими верстатами, одним пресом і 25 літографськими каменями різної величини. Тут працювали три друкаря та чотири фахівці з літографського мистецтва [6, с. 26].

У Миколаївській літографії друкували переважно карти, креслення та схеми для посібників і навчальної літератури, зокрема для видань "Изследование о прогрессике" К. Кнорре (1838), "Замечания о выделке якорей и цепных канатов" (1849), "Лоция Черного моря" (1851).

У Гідрографічному депо складалі і друкували не тільки морські карти, а також проектували будинки і кораблі. Тут уперше в Україні почали друкувати книги з ілюстраціями, виконаними способом літографії [5].

У 1860 р. друкарське устаткування налічувало п'ять ручних друкарських верстатів. Каси-реали були наповнені різними шрифтами: російського 154 пуди 15,5 фунтів, французького 4 пуди 12,5 фунтів, німецького 4 пуди 13 фунтів і літерами різної величини (дерев'яних російських) 426 штук. Тут діяла своя словолитня, де відливали шрифти і лінійки. Друкарські роботи виконували 13 працівників [6, с. 26].

Книжкові видання гарно оформлені, деякі з ілюстраціями, схемами, картами. Від 1800 до 1820 р. Миколаївська друкарня була єдиною в Новоросії, звідки виходили в світ твори навчального і літературного змісту. Наклади книг тоді становили від 300 до 1000 примірників. Усі бажані могли їх придбати.

Для виявлення книг, надрукованих у Миколаєві графданським друком, нами опрацьовано каталоги київських книгозбірень: Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Національної наукової медичної бібліотеки України, Національної парламентської бібліотеки України, Національної історичної бібліотеки України, Музею книги і друкарства України, Музею історії Києва. Пошуки увінчалися такими успіхами.

У фондах НБУВ зберігається 14 книг (за назвами — 12):

1. Таврида или Мой летний день в таврическом Херсонисе. Лиро-Эпическое песнопование. Сочиненное Капитаномъ Семеномъ Бобровымъ. Николаевъ, в Черноморской Адмиралтейской Типографіи, 1798 года. [8], 278 с. 8°.

2. Новый синопсис или краткое описание о происхождении славенороссійскаго народа, Владычествование всероссійскихъ государей въ Нове Городе, Кіеве, Владимире и Москве. Съ подробнымъ повествованіемъ, поражения страшнаго Татарскихъ войскъ Полководца Мамаю, отъ Димитрія Іоанновича Великаго Князя Московскаго, и о последствующихъ по немъ Великихъ Князяхъ и Царяхъ, до вступленія на престоль Государя Императора ПЕТРА Великаго, изъ разныхъ повествователей собранное и дополненное. Николаевъ. Въ Черноморской Адмиралтейской Типографіи 1798 года. [12], 353 с.

3 — 6. Арфаксась. Халдейская повесть содержащая в себе Образъ жизни и нравовъ древнихъ восточныхъ народовъ, новыя возстановленія чиноначалія, ниспроверженія вредной независимости, соединенія обществъ, царствъ, воздвиженія городовъ, первоначальные причины военныхъ действий и проч. съ помещеніемъ въ приличныхъ местахъ нравственныхъ разсужденій къ различнымъ предметамъ относящихся. Сочиненіе Петра Захарина. Второе изданіе. Николаевъ. Въ Черноморской Адмиралтейской Экономической Книгопечатне. 1798 — [1799], 8° (Ч. 1. 1798, XIX. 260 с., 2 л. ил. Ч. 2. Б. Г., 301 с., 3 л. ил. Ч. 3. Б. Г. 334 с., 3 л. ил. Ч. 4. Б. Г. 300 с.).

7. Математическая географія, Почерпнутая изъ достоверныхъ Писателей, и в пользу юношества, Выработанная Яковомъ Рубаномъ. Николаевъ. Въ типографіи Черноморскаго Штурманскаго Училища, 1802 года. [8], 138 с., 1 л. черт. (2 прим.)

8. Кантово основаніе для метафизики нравовъ. Съ немецкаго языка переведенное Яковомъ Рубаномъ. Николаевъ. Въ Типографіи Черноморскаго Штурманскаго училища 1803 года [6], XVIII, 177 с. 8°.

9. Начертаніе для изображенія въ живописи Пресеченой въ Москве 1771 года МОРОВОЙ ЯЗВЫ, которое предлагаетъ Художникамъ Данило Самойловичъ. Изданіе второе. Николаевъ. Печатано в Типографіи Черноморскаго Штурманскаго Училища. 1803 г. 18 с. (2 прим.)

10. Способъ самый удобный повсемственнаго ВРАЧЕВАНІЯ, смертоносной язвы, заразноящейся чумы, ко благу всеобщественному предлагаетъ Данило Самойловичъ. Часть первая. Изданіе второе исправленное. Николаевъ. Въ Типографіи Черноморскаго Штурманскаго Училища 1802 года [5], XIV, 70 с.

11. Способъ наиудобнейшій ко недопущенію первоначально возникнуть оказавшейся где-либо, промежь Народомъ; Смертоносной Язве, ЗАРАЖАЕМОЙ ЧУМЕ, Паче-же-бы усилиться Оной, утверждаяся на существенности всеблагоутворительнѣйшихъ средствъ, самыхъ описаль Данило Самойловичъ. Часть вторая. Николаевъ. Въ Типографіи Черноморскаго Штурманскаго Училища 1803 года. IXXII + 144 с.

12. Способъ самый удобный, какъ предъизбегать язвоначумляющихъ, на судне мореходномъ, людей экипажъ

судна составляющихъ, не предавая Огню и самага судна ко Облаготворенію, Моремъ чернымъ и кораблеплаванію и торговліи производимой. Часть Четвертая. Николаевъ. Въ Типографіи Черноморскаго Штурманскаго Училища 1803 года [6], 45 с.

У фондах МКДУ зберігається 8 книг (за назвами — 7).

1. Новый синопсисъ или краткое описание о происхождении славено-россійскаго народа. Владычествование всероссійскихъ государей въ Нове Городе, Кіеве, Владимире и Москве. Съ подробнымъ повествованіемъ, поражения страшнаго Татарскихъ войскъ Полководца Мамаю, отъ Димитрія Іоанновича Великаго Князя Московскаго, и о последствующихъ по немъ Великихъ Князяхъ и Царяхъ, до вступленія на престоль Государя Императора ПЕТРА Великаго, изъ разныхъ повествователей собранное и дополненное Поручикомъ Петромъ Захарынымъ. Николаевъ. Печатано въ Черноморской Адмиралтейской типографіи. 1798. 359 с.

2. Изъясненіе способа Бесселя. Для исправленія лунныхъ разстояній. Сочинилъ К. Кнорре. — Николаевъ. Въ Типографіи Гидрографическаго Черноморскаго Депо. 1837. 38 с., 1 арк. вкл. (2 прим.)

3. Изслѣдованіе о прогрессике Штаба Черноморскаго Флота и Портовъ. Астрономъ Кнорре. Депо. — Николаевъ. Въ типографіи Гидрографическаго Депо. 1838. 45 с., 1 арк. вкл. (2 прим.)

4. Замечанія о выделке якорей и цепныхъ канатовъ. Николаевъ. При Черноморскомъ Гидрографическомъ Депо. 1849. 64 с. 11 арк. вкл.

5. Лоція Чернаго моря. Николаевъ. Въ типографіи Черноморскаго Гидрографическаго Депо. 1851. [1], XII, XX, 476 с.

6. Створы Севастопольской бухты. Прибавленіе к Лоції Чернаго моря. — Николаевъ. В типографіи Черноморскаго Гидрографическаго Депо, 1851, 4 арк.

7. Лоція Немецкаго моря, заключающая полное и точное описание различныхъ каналовъ отъ мыса Норъ до Орфорд-несса, съ объясненіемъ входовъ во все заливы, гавани и рейды на восточныхъ берегахъ Англіи и Шотландіи — отъ Доуна до Шотландскихъ острововъ; и на берегахъ Франціи, Нидерландовъ, Германіи и части Норвегіи — отъ Кале до Скау, Христіаніи, Бергена и Дронтейма. Составлена Гидрографомъ Нори. Переводъ съ англійскаго. Николаевъ. Въ Типографіи Черноморскаго Гидрографическаго Депо. 1857. VIII, 656 с.

У НБУВ, у відділі стародрукованих, рідкісних та цінних книг, зберігається книжкове видання П. Захар'їна "Новый синопсис..." (назва і вихідні дані відповідають книзі, що зберігається в НБУВ).

Загалом у київських книгозбірнях виявлено 23 книжкових видання (за назвами 18).

Для висвітлення вузлових питань діяльності Миколаївської друкарні велике значення мають нові інформаційні джерела. А це — наукові статті, монографії, науково-популярні книги, повідомлення в Інтернеті. Приміром, під час дослідження праць К. Кнорре ми вийшли на книгу "Династия астрономов Кнорре". Її написали Г. Пінігін — директор Миколаївської морської астрономічної обсерваторії та С. Ераль — нащадок К. Кнорре, громадянка Франції [9]. У названій книзі міститься Список праць відомого астронома. Серед них і такі, що публікувалися у Миколаєві. Подаємо їх (окрім двох, названих у попередньому списку), зберігаючи номер позиції цього списку:

5. Knorre K. Der Ort des Sterns Ursae Minoris fur jeden Tag der Jahre 1823 — 1830, berechnet aus Bessel Tafeln. — Nicolajew. — 1824. — 36 s.

6. Knorre K. Der Ort des Polarsterns fur jeden Tag der Jahre 1823 — 1830, berechnet aus Bessel Tafeln. — Nicolajew. — 1824. — 36 s.

30. Кнорре К. Разрешение треугольников. — Николаев. — 1832. — 68 с., 1 л. черт.

31. Кнорре К. Наставление для сыскания широты места, погрешности, инструмента и состояния часов по методу Гаусса. — Николаев. — 1832. — 19 с.

41. Кнорре К. О небесных картах, которых составление предпринято Берлинскою академію наук. — Николаев. — 1836. — 15 с., 1 л. черт.

59. Knorre K. Gutachten uber das Werk des Herrn Prof. Dr sawitsch: Приложение практической астрономии к географическому определению мест, abgegeben auf Verlangen der Kaiserlichen Academie der Wissenschaften zu st. Petersburg. Nicolajew. — Отд. Оттиск. — 1846. — 36 с.

62. Кнорре К. Лекции практической астрономии, читанные в Черноморской штурманской роты. Вып. 1. Ингерполяция. — Николаев. — 1855. — 34 с.

Разом сім книг.

Для того, щоб отримати цілісне уявлення про кількість книг, надрукованих у Миколаєві впродовж 1798—1803 рр., та їхні назви, ми скористалися Каталогом книг громадянського друку, який склав С. Петров. Подаємо цей список (окрім уже названих книг).

1. Петров В. П. Торжественное венчание на царство, и помазание его имп. вел. Павла Перваго, самодержца всероссийскаго, и супруги его е. и. в. благоверной государыни Марии Федоровны, совершившееся в царствующем граде Москве, в Соборе Успения богоматере. 1797 года, апреля 5 дня. [Николаев, 1798]. 28 с. 4°.

Петров, 1262.

2 — 3. [Захарьин П. М.] Приключение Клеандра, Храбраго царевича лакедемонскаго и Ниотилды, королевны фракийской, российское сочинение. Ч. 1 — 2. Николаев, тип. Черноморская адмиралтейская, 1798, 8°. Ч. 1. [2], 1 — 73, 75 — 81, 65 — 132, [148] с. Ч. 2. [2], 1-80, 80 — 176, 178 — 180 с.

Петров, 497.

4. Захарьин П. М. Путь к благонравію, или сокращенное наставление обучающемуся юношеству, содержащее в себе полезныя и нравоучительныя правила для всякаго знания и состояния людей. Соч. Петра Захарьина. Николаев, тип. Черноморская адмиралтейская, 1798. [8], 101 с. 8°.

Петров, 498.

5. Линд Д. Опыт о действительнейших способах к сохранению здоровья морских служителей, и рассуждение о горячках и заразах вообще, с добавлением о болезни тюремной и средствами предупреждать оную и не допускать распространяться. Сочинение г. Линда, доктора Гасларской морской гошпиталя при Портсмуте. Перевел с аглинскаго Черноморскаго флота мичман Юферов. Николаев, тип. Черноморская адмиралтейская, 1798. [4], 265 с., 4°.

Петров, 806.

6. [Державин Г. Р.] Речь на открытие в Тамбове главного народного училища, говоренная однодворцем П. Захарьиним. [Николаев, 1798]. 4°.

Петров, 398.

7. Ливанов М. Е. О земледелии, скотоводстве и птицеводстве. Сочинение профессора земледелия коллежскаго ассесора Михаила Ливанова. Николаев, тип. Черноморскаго Штурманскаго училища, 1799. [16], 279 с.

Петров, 4237.

8. Суранов Ф. И. Отбытие его преосвящ. Афанасия еп. Воронежскаго и Черкаскаго... из города Коломны в Воронежскую епархию, описанное, из любви и преданности, коломенским купцом Федором Ивановым Сурановым. Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища. [1799]. 18 с. 4°.

Петров, 1759.

9. Бобров С. С. Домашняя жертва, или семейные удовольствия. [Николаев], 1800. 12°.

Петров, 117.

10. [Луценко] Ода на всерадостное прибытие его имп. высочества государя цесаревича и великаго князя Константина Павловича в черноморския училища октября 1800 года. [Николаев, 1800]. [2], 9 с. 8°.

Петров, 824.

11. Речи его имп. высочеству, государю цесаревичу и великому князю Константину Павловичу, на всерадостнейшее его посещение Черноморскаго штурманскаго училища в Николаеве. [Николаев, 1800]. [6] с. 4°.

Петров, 1471.

12. Сори. Курс математической, соч. Сори. Пер. с франц. Грабовский. Ч. 1 — 2. [Николаев], 1800. 8°.

Петров, 1680.

13. Граф Х. Б. Теоретико-практическое наставление о гражданской архитектуре, в пользу домостроителей собрано из лучших писателей с приличными чертежами. Издано в Николаеве флота капитаном Христофором Бернарде Графом. Николаев, тип. Черномор. Штурманск. училища, 1800. 14 + 12 с. 8°.

Петров, 352.

14. Таблицы полуденных склонений Солнца, и видов Луны на 1801, 1802, 1803 и 1804 годы; сочиненныя на граничный меридиан, по истинному времени юлианскаго счисления, или старого стилия. Николаев, изд. в Черноморском штурманском училище, 1800. [16] с. 4°.

Петров, 1766.

15. [Готчинсон В.] Опытное правление кораблей, с показанием правил и оснований к усовершенствованию практическаго вождения оных вообще. Переведено в Черноморских училищах с англійскаго, обучающим оному языку, флота лейтенантом Юферовым и издано иждивением оных училищ. Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища, 1801. [6], 192 с., 1 л. фронт. [илл.], 10 л. ил.

Петров, 345.

16. Рур. Описание Анконской экспедиции, предпринятой Российскими и турецкими войсками в 1799 году. Сочинено на англійском языке Руром. [Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища], 1801. 8°.

Петров, 1527.

17. [Суворов П.] Новые аглицкие и российские разговоры, разделенныя на 130 уроков, порядком Вегелина, изданные в Черноморском штурманском училище. Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища, 1802.

Петров, 1755.

18. [Суворов П.] Новые аглицкие и российские разговоры, разделенныя на 130 уроков, порядком Вегелина, изданные в Черноморском штурманском училище. Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища, 1803.

Петров, 1756.

19. Суворов П. Слово на празднество всерадостнейшаго коронования государя имп. Александра Павловича, бывшее в Черноморском штурманском училище в Николаеве октября 1801 г. говоренное проф. П. Суворовым. Николаев, тип. Черноморскаго штурманскаго училища, 1802.

Петров, 1757.

20 — 25. Захарьин П. М. Арфаксад. Халдейская повесть... Т. 1 — 6. Николаев, 1803, 8°.

Петров, 495.

26. Граве. Теоретико-практическое наставление о гражданской архитектуре. В пользу домостроителей собрано из лучших писателей с приличными чертежами. Издано в Николаеве капитаном Христофором Бернар де Граве, 1807. XV л. табл. [139 черт.]

Петров, 351.

27. Захарьин П. М. Путь к благонравію, или сокращенное наставление обучающемуся юношеству, содержащее в себе полезныя и нравоучительныя правила для всякаго зва-

ния и состояния людей. Соч. Петра Захарьина. Николаев, тип. Черноморского депо, 1808. VIII, 95 с. 8°.

Петров, 498.

28. Рейс Ф. Ф. Краткое наставление как употреблять средство, надежно предохраняющее от прилипчивости горячки, моровой язвы и от всех заразительных болезней, случающихся между людьми и скотом, средство которое совершенно очищает воздух зараженный или испорченный гнилыми испарениями всякого рода. Николаев, тип. Черноморского депо, 1808. [2], 9 с. 8°.

Петров, 1404.

29. Венгер Н. П. Мыкола Коваль. Малороссийская повесть ныншяного времени. Соч. Николая Венгера. Николаев, тип. Черноморского гидрографического депо. 1832. 25 с. 8°.

Петров, 199.

30. Латышев Л. Основание арифметики для употребления в Черноморской Штурманской роте. Составил Л. Латышев. Изд. второе, несколько измененное против первого. Часть вторая. Николаев, тип. Черноморского Гидрографического депо, 1844. 280 с. 8°.

Петров, 783.

31. Бригер Г. Стихотворения Григория Бригера. Николаев, тип. Черноморского Гидрографического депо, 1850. 44 с. 8°.

Петров, 136.

32. Афанасьев Д. Путеводитель по Севастополю, его бастионам и окрестностям, изданный с целью благотворения на его развалинах. Д. Афанасьев. Николаев, тип. Черноморского гидрографического депо, 1857. 50 с. 8°.

Петров, 82.

33. Чертежи гребных судов с их парусностью. Николаев, литограф. при Черноморск. гидрограф. депо, 1859. [8] с., 145 л. черт. 4°.

Петров, 1938.

Склавиши три списки за назвами, отримаємо 60 книг (18 + 7 + 33). Насправді питання щодо загальної кількості книг, виданих у Миколаєві гражданським друком, залишається відкритим. Можливо, його остаточно дослідити не вдасться. Такого самого висновку в 20-х роках минулого століття дійшла К. Благовещенська. Підсумовуючи роботу, проведenu впродовж семи років із вивчення друкарень гражданського друку, що діяли на українських теренах, дослідниця слушно зауважила: "Ідеально розв'язати це завдання взагалі неможливо, оскільки багато творів друку зникло безслідно. Тому будь-яка кількість праці й часу, витрачених на це завдання, не дадуть права вважати його за виконане і одержані наслідки за остаточні, що не вимагали б доповнення" [1, с. 33]. Додамо: щоб достовірно описати видання, потрібно з ним працювати. Наразі у наших руках побувало лише 23 книги.

Ми дослідили зміну назви Миколаївської гражданської друкарні. Ось як вона відображалася на книжкових виданнях у різні роки. **1798 р.:** без друкарні (Петров), "тип. Черноморская адмиралтейская" (Петров), "Въ Черноморской Адмиралтейской Типографіи", "Печатано въ Черноморской Адмиралтейской Типографіи"; **1798—1799 рр.:** "тип. Черноморского штурманского училища" (Петров), "Въ Черноморской Адмиралтейской Економической Книгопечатне"; **1799 р.:** "тип. Черноморского штурманского училища" (Петров); **1800 р.:** без друкарні (Петров), "тип. Черномор. Штурманск. училища" (Петров), "изд. в Черноморском штурманском училище" (Петров); **1801 р.:** "тип. Черноморского штурманского училища" (Петров); **1802 р.:** "тип. Черноморского штурманского училища" (Петров), "Въ Типографіи Черноморского Штурманского Училища"; **1803 р.:** без друкарні (Петров), "тип. Черноморского штурманского училища" (Петров), "Въ Типографіи Черноморского Штурманского Училища", "Пе-

чатано в Типографіи Черноморского Штурманского Училища"; **1807 р.:** без друкарні (Петров); **1808 р.:** "тип. Черноморского депо" (Петров); **1808 р.:** "тип. Черноморского депо" (Петров); **1832 р.:** "тип. Черноморского гидрографического депо" (Петров); **1837 р.:** "Въ Типографіи Гидрографического Черноморского Депо"; **1838 р.:** "тип. Черноморск. депо карт" (Петров), "Въ типографіи Гидрографического Депо"; **1844 р.:** "тип. Черноморского Гидрографического депо" (Петров); **1849 р.:** "При Черноморскомъ Гидрографическомъ депо"; **1850 р.:** "тип. Черноморского Гидрографического депо" (Петров); **1851 р.:** "Въ типографіи Гидрографического Депо"; **1857 р.:** "тип. Черноморского Гидрографического депо" (Петров), "Въ Типографіи Гидрографического Черноморского Депо"; **1859 р.:** "литограф. при Черноморск. гидрограф. депо" (Петров).

Гражданська друкарня, що діяла в Миколаєві, брала участь у закладенні фундаменту вітчизняної освіти, науки, культури, кораблебудування. Виявлення її продукції, здійснення наукового опису книг відповідає потребам нашого часу.

Список використаної літератури

1. Благовещенська К. До історії друкарень російського цивільного друку на Україні (1765—1850) / К. Благовещенська // Бібліологічні вісті. — 1929. — № 4. — С. 33—46.
2. Історія міст і сіл Української РСР : у 26 т. Миколаївська область. // Голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова Голов. редколегії), Бажан М. П., Білогуров М. К. [та ін.] ; Ред. кол. тому: Васильєв В. О. (голова редколегії), Агеев Ю. М. [та ін.] ; Ін-т історії АН УРСР. — К. : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. — 772 с.
3. Книги гражданського друку, видані на Україні. XVIII — перша половина XIX століття. Каталог // Склад С. О. Петров. — Х. : Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР, 1971. — 300 с.
4. Книги і друкарство на Україні / за ред. П. М. Попова. — К. : Наук. думка, 1964. — 316 с.
5. Коростин А. Ф. Начало литографии в России, 1816—1818 : к 125-летию русской литографии : из собрания работ по книговедению / А. Ф. Коростин. — М. : Гос. Б-ка СССР им. В. И. Ленина, 1943. — Вып. 1. — 152 с., 10 л., XXVII табл.
6. Малиновська Н. Друкарні Миколаєва (кінець XVIII — початок XX ст.) / Наталя Малиновська // Вісник Книжкової палати. — 2000. — № 8. — С. 26 — 27.
7. Маслов С. Друкарство на Україні в XVI—XVIII ст. / С. Маслов // Бібліологічні вісті. — 1924. — № 1 — 3. — С. 31 — 67.
8. Мирошниченко Е. Сочинения ученого и литературного содержания / Е. Мирошниченко // Южная правда. — 2008. — 15 мая.
9. Пинигин Г. И. Династия астрономов Кнорре / Г. И. Пинигин, С. Ф. Эраль. — Николаев: Изд-во Ирины Гудым. — 2009. — 144 с.
10. Семенников В. Литературная и книгопечатная деятельность в провинции въ конце XVIII-го и в начале XIX-го веков / В. Семенников // Русский библиофил : иллюстр. вестн. для собирателей книг и гравюр. — СПб. : тип. "Сириус", 1911 г. — № 8. Декабрь. — 110 с., 12 с..
11. 1798—2008: хроника книгоиздания // Южная правда. — 2008. — 15 мая.

Исследуются несогласованные вопросы в деятельности Николаевской гражданской типографии: год открытия и названия, количество изданных книг. Представлен список книг, напечатанных в Николаеве в 1798—1860 гг., в частности тех, что хранятся в библиотеках Киева.

Inconsistent questions in activity of Mykolaiv civil printing house are examined: opening date, name, quantity of printed books. The list of printed books in Mykolaiv throughout 1798—1860, including that are stored in Kyivan libraries, is presented.

Надійшла в редакцію 9 листопада 2011 року